

Тема: Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних та пасивних дієприкметників теперішнього і минулого часу

Хід роботи

Від поданих дієслів утворіть дієприкметники й у виділених вертикальних рядках прочитайте ключові слова теми, що буде вивчатися на уроці.

1. **Який літає**
2. **Які крокують**
3. **Який розтав**
4. **Які посивіли**
5. **Яка співає**
6. **Який заснув**
7. **Який радіє**

1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							

Яке розсипали

1. **Який виконали**
2. **Яку занесли**
3. **Який перемили**
4. **Яку згадують**
5. **Які відігнули**
6. **Який нагріли**

1								
2								
	3							
4								

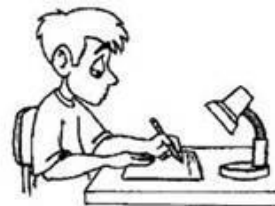
5								
6								
	7							

Дісприкметники		
<u>Активні</u> Ознака предмета за дією, яку він сам виконує <i>Жевріюча надія (надія жевріє), атакуючі бійці (бійці атакують), зав'ялі квіти (квіти зав'ялі)</i>		<u>Пасивні</u> Ознака предмета за дією, яку виконує над ним інший предмет <i>Викопаний скарб (хтось викопав), підписана заява (декан підписав), розбитий посуд (брат розбив)</i>
<u>Теперішнього часу</u> <i>Темніючий від часу</i>	<u>Минулого часу</u> <i>Потемнілий від часу</i>	<u>Минулого часу</u> <i>Пещене дитя</i> <i>Витолочена трава</i>

Тренувальні вправи

Розподільний диктант

**Запишіть дієприкметники у дві колонки : А- активні,
Б- пасивні**

Незагороджений, працюючий, переконаний, закручений,
посивілий, керуючий, бажаний, знижений, почорнілий, напоєний,
нев'янучий, зів'ялий, повідомлений, діючий, оновлюючий,
оновлений, досліджений, заштитий, випрасуваний, зображений, відтворюючий, відтворний.

Активні дієприкметники теперішнього часу

Від перехідних і неперехідних дієслів недоконаного виду	Дієслово (основа теперішнього часу)	+ суфікси -уч -, - юч -, -ач-, -яч- :
	Атакуй -уть	Атакуючий (боєць)
	Рев -уть	Ревучий (потік)
	Дриж -ать	Дрижачий (голос)
	Тремт - ять	Тремтячий (пес)
Обмежені вживанням: <i>синіюче небо, бажуючі</i> (можливо, але небажано), <i>перевиконуючий план робітник - робітник, який перевиконує план</i>		
Зовсім не утворюються дієприкметники від дієслів на -ся : рос. <i>развивающийся - той, що розвивається, учащийся - той, хто навчається</i>		

Активні дієприкметники минулого часу

	Дієслово (основа інфінітива)	+ суфікс -л-
Лише від неперехідних дієслів доконаного виду	Посиві - ти	Посивілий (чоловік), осілий (сніг), змарніле (обличчя), достиглий (колос)
	Осі(с) -ти	
	Змарні - ти	
	Достиг(ну) - ти	

Зарослий	Зарослий
Посивівший	Посивілий
Прогнивший	Прогнилий
-ш-, -вш- збереглися лише в кількох давніх словах на зразок <i>перемігший</i>	

Пасивні дієприкметники минулого часу

Творються від перехідних дієслів доконаного і, рідше, недоконаного виду	Основа інфінітива (зміни звуків)	+ суфікси -н-, -ен-, -т-
	Поло -ти	Полотий (полений)
	Прописа-ти	Прописаний
	Склеї-(ї/є)ти	Склеїний
	Побіли-(и/е)ти	Побілений
	Ратифікува-(у/о)ти	Ратифікований
	Застосовував-ти	Застосовуваний

Пасивні дієприкметники бувають доконаного і недоконаного виду і завжди минулого часу, але

дієприкметники, утворені від дієслів недоконаного виду з суфіксом -ува-, -овува-, можуть мати значення часу	
<u>Минулого</u>	<u>Теперішнього</u>
<u>Застосовуваний колись,</u> <u>вироснутий раніше</u>	<u>Застосовуваний сьогодні, вирощуваний</u> <u>цього року</u>

Можливі чергування:

[д]-[дж] -погодити - погоджений;

[зд]-[ждж]-об'їздити - об'їжджений;

[ɛ],[з]-[ж]- зберегти - збережений;

[с]-[ш]- оголосити - оголошений;

[к],[т]-[ч]- сікти - січений

Картка 1

Від поданих дієслів утворіть активні дієприкметники теперішнього часу. Три з них уведіть до самостійно складених речень.

1. Карати;
2. Існувати;
3. Ізолювати;
4. Кипіти;
5. Лежати;
6. Гнітити;
7. Сяяти;
8. Радіти;
9. Нудьгувати;
10. Читати.

Картка 2

Від поданих дієслів утворіть активні дієприкметники минулого часу. Три з них уведіть до самостійно складених речень.

1. Почорніти.
2. Ліпити.
3. Позеленіти.
4. Зів'янути.
5. Розтанути.
6. Посвіжіти.
7. Спітніти.
8. Одереv'яніти.
9. Пошерхнути.
10. Тріснути.

Картка 3

Від поданих дієслів утворіть пасивні дієприкметники минулого часу.

1. Бракувати.
2. Лити.
3. Рубати.
4. Посилити.
5. Комбінувати.
6. Ігнорувати.

7. **Залишати.**
8. **Лякати.**
9. **Відрахувати.**
10. **Роздути.**

ВИКОНАЙ ЗАВДАННЯ!

Тренувальні вправи

Від поданих дієслів утворити:

А) активні дієприкметники теперішнього часу:

1. Думують;
2. Керують;
3. Тримують;
4. Сяють.

Б) активні дієприкметники минулого часу :

1. Розквітнути;
2. Постаріти;
3. Змерзнути;
4. Засохнути;
5. Почорніти.

Переписати речення, утворюючи від поданих в дужках дієслів пасивні дієприкметники, суфікси виділити.

1. Степ у цю пору весь (залити) сонцем, (огорнути) голубими димками весняних випарів.
2. Сонце сховалося в гаї за горою, як в (зачарувати) храм.
3. (Покрити) травою висока могила, на ній я з тобою сидів, моя мила.

Відредагувати речення

1. На долю нашого покоління випали завдання рішати наболівші проблеми сучасного.
2. Застарівши обладнання рішили поміняти на нове.
3. Постраждавши під час аварії на ЧАЕС терміново направлялись в лікарні Києва та області.
4. Випускники радо вітали свого бувшого класного керівника.
5. Це зауваження не торкається усіх ,пропускаючи учобу по хворобі.
6. Посивівший дідусь сидів на призьбі і щось читав.

7. **Зарослий бур'яном сад все ще давав врожай.**